

अंकयोजना - 2020-21 (Set -3)

कक्षा - दशमी

संस्कृतम् (कोड-122)

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

अवधातव्यम् -

1. 'आ' खण्डस्य अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निदर्शात्मकानि सन्ति। प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति।
2. प्रश्नपत्रे यत्र आन्तरिकविकल्पः अस्ति तत्र स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकं तथापि यदि छात्रः सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः दातुं शक्यन्ते तादृशानां प्रश्नानां मूल्याङ्कनं करणीयम्। यथा चित्रवर्णने पञ्चवाक्यानां लेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि सप्तवाक्यानि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथम-पञ्चवाक्यानां न अपितु यानि वाक्यानि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. अनुच्छेदे श्लोके वा आधारिताः प्रश्नाः अवबोधात्मकाः सन्ति। अतः विद्यार्थिनः अनुच्छेदे प्रदत्तशब्दानां स्थाने समभाव-पर्यायवाचि-शब्दानां प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति। तदर्थम् अङ्काः देयाः। यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः।
6. रचनात्मक-कार्ये वाक्यरचना प्रमुखा न तु वाक्यसौन्दर्य-तत्त्वम्। अतः आंशिकवाक्यशुद्धये अपि अङ्काः देयाः।

'अ'-भागः (40 अङ्काः)

(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्		
1	सन्धिः/सन्धिच्छेदः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (क) कथम् + एकैकशः (ii) (ग) दुः+वहम्+अत्र (iii) (ख) कः+चन (iv) (ग) केन+अपि (v) (क) एवैका	1x4=4
2	समासः/विग्रहः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (ख) वनराजः (ii) (ग) कालायसस्य चक्रम्	1x4=4

	(iii) (ग) त्रयाणां दशानाम् अधिपः (iv) (क) आत्मश्रेयः (v) (क) निशायाः अन्धकारे	
3	प्रकृति-प्रत्ययौ (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (ख) परि + श्रम् + ल्यप् (ii) (ग) अध्यापक + टाप् (iii) (ख) महत् + त्व (iv) (ग) रमणीय+टाप् (v) (ख) धुर्त+टाप्	1x4=4
4	वाच्यम् (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (ख) छात्राः (ii) (ग) गम्यते (iii) (ख) करोषि (iv) (ग) मया	1x3=3
5	समयः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (ग) सार्धपञ्चवादने (ii) (ख) पादोन-अष्टवादने (iii) (ख) सपाद-नववादने (iv) (ग) पादोनदशवादने (v) (ख) पादोन-एकवादने	1x4=4
6	अव्ययपदानि (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (क) श्वः (ii) (क) कदा (iii) (ख) यदि (iv) (ग) बहु	1x3=3
7	अशुद्धिसंशोधनम् (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (ग) क्रीडामि (ii) (क) भयङ्करे (iii) (ग) त्वम् (iv) (क) बालकाः	1x3=3
पठितावबोधनम्		
8	प्रश्ननिर्माणम् (केवलं प्रश्नपञ्चकम्) (i) (क) के (ii) (ख) केभ्यः (iii) (ग) कदा (iv) (ख) कीदृशम् (v) (ख) कुत्र (vi) (ख) केन	1x5=5
9	उचितार्थचयनम् (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (ग) कठिनम् (ii) (ख) भक्षयितुम् (iii) (ख) कष्टप्रदानेन (iv) (ग) वदति (v) (क) बहूनि	1x4=4
10	भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्नषट्कम्) (i) (क) त्यक्त्वा (ii) (ग) पदयात्रा (iii) (ख) शत्रुः (iv) (ग) व्याघ्रम् (v) (ख) बुद्धिमती (vi) (क) वने (vii) (घ) निर्मलम्	1x6=6

‘आ’ - भागः

वर्णनात्मकाः प्रश्नाः (40 अङ्काः)

अपठितावबोधनम्

11	भाषिककार्यम् - अ. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) सुभाषचन्द्रबोसः (ii) सुभाषचन्द्रबोसः (iii) जानकीनाथबोसः आ. पूर्णवाक्येन लिखत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) सुभाषचन्द्रबोसस्य आह्वानम् आसीत् - “यूयं मह्यं रक्तं ददातु अहम् युष्मभ्यं	(1x2=2) (2x2=4)
-----------	---	------------------------

	<p>स्वातन्त्र्यं प्रदास्यामि।”</p> <p>(ii) सुभाषचन्द्रबोसः बाल्यकालादेव बुद्धिमान्, धैर्यवान् साहसी च आसीत्।</p> <p>(iii) सुभाषचन्द्रबोसः ‘आजाद-हिन्द-फ़ौज’ इति सेनां संघटितवान्।</p> <p>इ शीर्षकम् -</p> <p>“सुभाषः” अथवा अन्यत् किमपि उचितम्।</p> <p>ई यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवल प्रश्नत्रयम्)</p> <p>(i) (ख) युष्मभ्यम् (ii) (ख) तृतीया (iii) (क) आन्दोलम् (iv) (ग) विरोधी</p>	<p>(1)</p> <p>(1x3=3)</p>
	रचनात्मक कार्यम्	
12	<p>पत्रलेखनम्- (i) निवेदयामि (ii) गतसप्ताहे (iii) उमाशंकरमहोदयः (iv) रक्तं (v) पञ्च (vi) उत्साहं (vii) भावना (viii) रक्तदानम् (ix) दृष्ट्वा (x) अर्पयामि</p>	1/2x10=5
13	<p>चित्रवर्णनम् - विषयाधारितानि कान्यपि संक्षिप्तपञ्चवाक्यानि भवितुमर्हन्ति। सहायतार्थं मञ्जूषा प्रदत्ता वर्तते।</p>	1x5=5
	अथवा	1x5=5
	<p>अनुच्छेदलेखनम् - अयं विकल्पः सर्वेभ्यः कृते। विषयाधारितानि कान्यपि संक्षिप्तवाक्यानि भवितुमर्हन्ति। सहायतार्थं मञ्जूषा प्रदत्ता वर्तते।</p>	
14	<p>अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूय लिखत - (केवल वाक्यपञ्चकम्)</p> <p>(i) अहम् कन्दुकेन क्रीडामि।</p> <p>(ii) बालकाः गृहम् आगतवन्तः।</p> <p>(iii) त्वम् कुत्र गच्छति।</p> <p>(iv) ते भोजनं करिष्यन्ति।</p> <p>(v) सदा सत्यं वक्तव्यम्।</p> <p>(vi) रामः लंकाम् अगच्छत्।</p> <p>(vii) नर्तकी नृत्यति।</p>	1x5=5
	पठितावबोधनम्	
15	<p>अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -</p> <p>अ. एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(क) गहनकानने (ख) राजसिंहः (ग) चपेटया</p> <p>आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(क) बुद्धिमती आवश्यककार्येण पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता।</p> <p>(ख) व्याघ्रम् आगच्छन्तं दृष्ट्वा बुद्धिमती धाष्टर्यात् पुत्रौ चपेटया प्रहतवती।</p> <p>(ग) बुद्धिमती जगाद - “कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरुथः?”</p> <p>अयमेकस्तावद्विभज्य भुज्यताम्। पश्चाद् अन्यो द्वितीयः कश्चिल्लक्ष्यते।” इति।</p>	<p>(1/2x2=1)</p> <p>(1x2=2)</p>

16	<p>अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -</p> <p>अ. एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(i) वायुमण्डलम् (ii) मलेन (iii) कुत्सितवस्तुमिश्रितम्</p> <p>आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(क) निर्मलम् जलं नास्ति।</p> <p>(ख) अस्माभिः बहिरन्तर्जगति शुद्धिकरणं करणीयम् अस्ति।</p> <p>(ग) अत्यधिकम् इत्यस्य पर्यायपदं 'भृशम्' अस्ति।</p>	(1/2x2=1)
17	<p>अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -</p> <p>अ. एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(क) काकः (ख) गजः (ग) गजस्य</p> <p>आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(क) गजः सिंहं शुण्डेन मारयिष्यति।</p> <p>(ख) वानरः गजस्य पुच्छं विधूय वृक्षोपरि आरोहति।</p> <p>(ग) काकः पिकस्य सन्ततिम् पालयति।</p>	(1/2x2=1)
18	<p>मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित-श्लोकस्य अन्वयं पूरयत -</p> <p>(i) वाक्पटुः (ii) अकातरः (iii) केन (iv) परिभूयते</p> <p>अथवा</p> <p>मञ्जूषायाः साहाय्येन श्लोकस्यभावार्थे रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनःलिखत -</p> <p>(i) आचारः (ii) मनसि (iii) प्राणैभ्यः (iv) रक्षा</p>	(1/2x4=2)
19.	<p>अधोलिखित-कथांशं समुचित-क्रमेण लिखत -</p> <p>(i) अस्ति देउलाख्यो ग्रामः।</p> <p>(ii) तत्र राजसिंहः नाम राजपुत्रः वसति स्म।</p> <p>(iii) एकदा केनापि आवश्यककार्येण तस्य भार्या बुद्धिमती पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता।</p> <p>(iv) मार्गे गहनकानने सा एकं व्याघ्रं ददर्श।</p> <p>(v) सा व्याघ्रमागच्छन्तं दृष्ट्वा धाष्ट्यात् पुत्रौ चपेटया प्रहृत्य जगाद।</p> <p>(vi) कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरुथः?</p> <p>(vii) अयमेकस्तावद्विभज्य भुज्यताम्।</p> <p>(viii) पश्चाद् अन्यो द्वितीयः कश्चिल्लक्ष्यते।</p>	1/2x8=4